

Ножик

Олег Буцень

Вітька потягнувся через стіл за чайною ложечкою і мимохіть глянув у вікно: на подвір'ї гурт хлопців щільно оточив Юрчика. Щось роздивлялися — неквапливо, зосереджено. Слова не долинали.

Охочий до всяких хлопчачих забавок, Вітька підійшов ближче, сів на підвіконня і майже до половини вихилився у двір. Але, крім зігнутих спин і кружка похилених голів, нічого не міг ухопити зацікавленим оком. Тоді зневажливо закопив губу, пересмикнув плечем: "Подумаєш, дивоглядія яка!"

І повернувся до столу.

Поклав у склянку три повнісінькі ложечки цукру, не кваплячись поколотив.

І раптом, обпікаючи рота ще не прохололим чаєм, похапки, одним духом вихилив склянку, грюкнув на ходу дверима і стрімголов помчав у двір. Але вчасно спохватився, засунув руки в кишені і вже спокійно підійшов до гурту. Хлопці навіть не обернулися. І він, невдоволено пхикнувши, теж перехилив голову в середину кружка. По руках ходила спінінгова катушка.

— Легка.

— А жилка яка тонка! Капронова.

— Судака видержить?

— А якого повітряного змія можна запустити! — гомоніли хлопчаки.

В середині гурту, мов іменинник, стояв Юрчик, вдоволений, сяючий, спаленілий від такої уваги хлопців. Ще б пак! Он як заздрять йому хлопці! Вже скільки часу роздивляються на катушку і все ніяк не втамують своїх заздрощів.

— Пхи! Знайшли з чого дивувати.

Всі озирнулися.

Вітька випростався і ще глибше засунув руки в кишені штанів.

— Ніколи катушки з капроною жилкою не бачили? Ах! Ах! Яка дивина! — Він навіть хотів був сплюнути куточком рота, як це ловко робив Костя Шмань, але в нього нічого не вийшло. Крадькома втерся рукавом сорочки, взяв катушку, покрутив її на пальці.

— Ти диви, крутиться! — зареготав голосно. Потім підкинув її кілька разів на долоні.— Давай мінятись,— несподівано запропонував Юрчикові.

— На що? — запитав той і глянув у хитруваті Вітьчині очі.

— Ну...— Вітька поворушив пальцями в кишені штанів, перебираючи свої скарби,— принаймні так зрозуміли хлопці.— На що? А ось на це,— і метким рухом вийняв з кишені складаного ножика, якого колись подарував йому дядько Мирон.

Юрчик тільки й устиг помітити брунатну колодку з бронзовими кінцями. Простягнув руку, щоб краще роздивитись, але Вітька в ту ж мить міцно стулив пальці.

— Махнем?

Юрчикові руки самі собою сховались за спину: од Вітьки можна було всього чекати.

— Може, ще соску запропонуєш? — глузливо спитав Юрчик. — Нема на що махати.

— Нема? — Вітька зробив здивоване обличчя. Високо підняв рідкі, наче вискубані брови, округлив зелені очі. — Та ти знаєш, що це за ніжик? Мені... мені його дядько Мирон подарував. Цей ніжик з ним півсвіту об'їздив. У Турції був, в Африці, в Австралії, в Антарктиді.

Дядька Мирона всі хлопці у дворі знали. Він з китобійною флотилією "Слава" щороку ходив до Антарктики.

— Бреши, — сказав хтось у Вітьки за спиною.

— Та щоб мені ніколи Антарктиди не бачити! — не змигнувши оком, випалив Вітька давно завчену клятву.

Антарктида! Хто з хлопців добровільно відмовиться від неї — цього загадкового сніжного континенту?

— Ану покажи, — вагаючись, проказав Юрчик.

Вітька неохоче розтулив кулака.

Ножик був звичайний, на чотири предмети: два леза, шило і штопор. Навіть не новий — з подряпиною на колодочці і одним щербатим лезом. Він одразу пішов по руках, ні в кого довго не затримуючись. Та й на що там було роздивлятись? Вітька це збагнув згодом і навіть пожалкував, що так задурно дав його розглядати.

— Та ви на колодку гляньте. Бачите дату: 27. I. 61. Знаєш, що це? Думаєш, дядько Мирон так собі, знічев'я й надряпав? Еге!

Він на хвилину замовк, обвівши всіх зневажливим поглядом. Зацікавлені хлопці мовчали. Це ще більше підохотило Вітьку, і він, набравши серйозного вигляду, примружив ліве око, начебто намагаючись згадати щось важливе, повагом сказав:

— У той день дядько Мирон ледве не загинув. Загарпунили вони здоровецького кита. Он як до того стовпа. Ні, ще більшого. Ну, метрів... метрів тридцять буде. А той як почав їх тягати по морю! То у воду пірне, то вбік кинеться! А тут ще океан як дасть хвилю! Довелося навіть троса рубати, щоб врятуватись. Такий сильнючий кит попався.

Хлопці аж роти пороззявляли — так заслухались.

— А цьому нозик щелбатий? — смикнув Вітьку за рукав Алька, малий хлопчисько у строкатій тубетейці.

— Чому? Ну того, що... що не новий. Зламався, значить, об... об крокодила. В Африці.

— Об крокодила? — перепитав украй вражений Алька.

— А що ж тут такого? — Вітька знизав плечима. — Вони тоді стояли на рейді в порту... як його... Баран... Беран... Бераментундра. Капітан і дядько Мирон були на палубі, коло поручнів. І раптом у капітана впав у море бінокль. Дядько Мирон не довго думаючи — пір-р-ррр у море...

Вітька зупинився, набрав повні груди повітря, немов то він сам під воду пішов.

— Дивиться дядько Мирон, а крокодил уже хапнув капітанову підзорну трубу.

— Бінокль, — поправив хтось із слухачів.

— Ага, бінокль.

— А нащо він клокодилові? — знову встромив носа Алька.

— Як нащо? — здивувався Вітька.— Ну, може, подивитись, де там бичок під камінь сховався, чи що. А взагалі, не перебивай. На чому я зупинився?

— Як крокодил бінокль хапнув,— відразу підказало кілька голосів.

— Так от. А від бінокля самий тільки ремінець лишився. Вхопився дядько Мирон за нього і до себе — смик! Не віддає бінокля крокодил. Тоді дядько Мирон йому каже... кулаком: "Віддай, бо заріжу" — і цього ножа виймає з кишені. А крокодил йому... нічого не сказав, бо в роті бінокля держав. Тоді дядько Мирон як садоне йому цим ножем у череву...

— І панцир пробив?

— У нього знаєш яка рука? От і пощербив трохи лезо.

— А бінокль?

— Що бінокль? Капітанові віддав, ще й подяку одержав.

Вітька ловко перекинув ножика з руки в руку і заховав у кишеню.

...Що снилося тієї ночі хлопцям — невідомо. Тільки наступного ранку перестрів Юрчик у дворі Вітьку і, простягаючи спінінгову катушку, сказав:

— Давай мінятись. На ножика.

— А жилка? — Вітька заперечливо хитнув головою. Ціна ножика з учорашнього дня різко підскочила вгору.— З жилкою давай.

Це вже було забагато, і Юрчик відхилив нерівну пропозицію.

Вітька ходив по подвір'ю пихатий, як індик. Про його незвичайний ніж миттю дізналися всі хлопчаки будинку, і їх охопила справжня лихоманка. Діловим пропозиціям не було краю.

— Марки хочеш?

— Які?

— Даю Нову Зеландію, Перу, Австралію... — спокусливо пропонував веснянкуватий Мишко.

— Але Вітька знав, що ні на які марки ножика він не проміняє, самовдоволено сказав:

— Мало.

— Ну, ще Гондурас,— торгувався Мишко.

— А ще? Давай усю Латинську Америку, — знахабнів Вітька. Він добре знав, що в Мишка тих марок було штук тридцять.

Але Мишко сердито шморгнув і пішов геть.

А малий Алька, як і всі хлопчаки, захоплений незвичайними пригодами ножика, приніс на обмінки свою найулюбленішу іграшку — пістолет.

— Справний? — запитав Вітька, навіть не беручи його до рук.

— А ти стрельни. Ось пістони,— і Алька простягнув йому круглу коробочку.

За кілька хвилин від пістонів лишилися самі тільки папірці і неприємне свербіння в носі.

— Тихо стріляє. Не підійде.

Розчарований і ображений Алька завів голосної на весь двір, а Вітька терміново дав драла на вулицю.

Трохи постояв на розі і почвалав до моря. Сів на камені, замріяно втупився в безмежну синю далечінь. Великий білий корабель щойно відійшов од причалу і, незграбне розвертаючись, виходив у море. Ось так і він, Вітька, колись залишить свій дім і вирушить у мандри. Це вже точно вирішено. І його розбурхана хлоп'яча уява почала малювати наидивовижніші пригоди, яких і в кіно не побачиш...

Ось на палубу матроси витягли загарпуненого кашалота. Розпанахали йому череву, а там — пляшка... Він за свого ножика, штопором у корок раз-раз і вийняв його. А в пляшці — записка. Від кого? Ну... хоч би від челюскінців, досі плавала... Здорово!

Вітька дістав з кишені ножика і підкинув кілька разів. "За марки схотіли, за іграшковий пістолет... Такого ножика!.."

А надвечір справжній торг учинився у дворі. Вітька гордовито сидів на лавці під низенькою акацією і мовчки дивився на хлоп'ячі скарби. Юрчик стояв тут же і тільки зітхав, все ще не наважуючись віддати за ножика спінінгову катушку з жилкою. Нарешті, боячись, що Вітька спокуситься на Толь-чин старий футбольний м'яч, востаннє зітхнув і простяг катушку:

— На. Із жилкою...

Але Вітька зневажливо примружив очі, косо всміхнувся:

— Не треба, скнаро. Магазин зачинено. Ясно?